

Міністерство освіти і науки України Сумський
державний університет

Тимчасовий стандарт вищої освіти

7 рівень вищої освіти, магістр

спеціальність 035.4 Філологія

спеціалізація

германські мови та літератури

(переклад включно)

Мета програми Загальною метою є розвиток фахової компетентності перекладача та перекладознавця, а саме:

- усвідомлення студентом співвідношення між власною та іноземною мовами і культурами
- засвоєння знань із теорії перекладу у діяхронному та синхронному планах і розвиток практичних умінь їх застосування у різних видах перекладу •
- засвоєння знань та розвиток умінь, що виходять за межі академічних, але потрібні для здійснення фахової діяльності майбутнього перекладача
- формування навичок та вмінь автономного навчання та підвищення кваліфікації
- розвиток та активізація міждисциплінарного мислення
- формування у студента власної відповідальності за результати навчання та фахової діяльності шляхом орієнтації навчального процесу на реальні потреби останньої.

Головна мета навчання полягає у розвитку фахової компетентності перекладача для забезпечення процесу міжкультурної комунікації, а також підготовка випускників до проведення самостійних наукових досліджень у сфері філології, зокрема, у галузі перекладознавства. Надати

освіту у сферах перекладу та перекладознавства із широким доступом до працевлаштування, підготувати студентів із особливим інтересом до перекладу та перекладознавства для подальшого навчання та підвищення кваліфікації.

Обсяг програми 120

(кредитів ЄКТС)

Нормативний термін навчання 1,5 роки

Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за програмою, і вимоги до професійного відбору вступників

Для усного перекладу Мовленнєві передумови: володіння аудіюванням і говорінням рідною мовою на рівні глобальної операційної компетентності – відсутність жодних утруднень у розумінні будь-якого розмовного мовлення, навіть якщо воно звучить у швидкому природному темпі, за умови, якщо у перекладача є певний час для того, щоб звикнути до індивідуальних особливостей мовлення, а також здатність легко вживати ідіоматичні звороти та колоквіалізми, вільно висловлюватись, розрізняючи найтонші відтінки смислу, представляти чітко, рівне і повне значення або аргумент у стилі, що відповідає контексту. Володіння аудіюванням і говорінням першою й другою іноземними мовами на рівні адекватної операційної компетентності – здатність розуміти довготривале мовлення, навіть якщо воно не досить чітко структуроване або коли його зв'язність прихована і не виражена експліцитно, а також здатність швидко й спонтанно висловлюватись без очевидних утруднень у доборі виразів, гнучко й ефективно користуватись мовою із соціальними та професійними цілями, чітко формулювати думки й точки зору та доносити їх у повному обсязі до інших співрозмовників.

Перекладознавчі передумови: знання змісту процесу усного перекладу і шляхів подолання міжмовної інтерференції; знання культур обох мов та традицій мовленнєвого спілкування; знання специфіки послідовного перекладу та перекладу з аркуша; знання принципів перекладацького скоропису та уміння його застосовувати; знання методів забезпечення ефективної комунікації між співрозмовниками; знання ролі професійного перекладача і принципів професійної діяльності; уміння складати та поновлювати поняттєві схеми і термінологічні глосарії; уміння використовувати джерела загальної та спеціальної інформації (словники, спеціалізовані журнали, доступні для широкого вжитку глосарії та Інтернет) для ефективного виконання завдання.

Для письмового перекладу

Мовленнєві передумови: володіння читанням та письмом іноземною мовою на рівні адекватної операційної компетентності – здатність розуміти довгі та складні документальні й літературні тексти, оцінюючи особливості їх стилю; здатність розуміти спеціалізовані статті та довгі технічні інструкції (навіть якщо вони не стосуються сфери діяльності перекладача); писати чіткі та добре структуровані тексти і висловлювати свої точки зору у певному обсязі; писати про складні питання, виділяючи найбільш важливі факти; писати тексти різних видів в офіційному та особистому стилях відповідно до рівня адресата; володіння читанням та письмом рідною мовою на рівні глобальної операційної компетентності – здатність читати без жодних проблем майже всі види текстів, включаючи тексти абстрактного характеру і такі, що містять складну лексику й граматику, напр.: посібники, статті на спеціальні теми і літературні тексти; здатність легко писати чіткий, послідовний текст у певному стилі, складні листи, доповіді й статті, подаючи предмет розгляду за допомогою ефективної логічної структури, що дозволяє адресату виділити й запам'ятати значущі пункти.

Перекладознавчі передумови: знання змісту процесу письмового перекладу і шляхів подолання міжмовної інтерференції; знання культур обох мов та традицій писемного спілкування; знання специфіки письмового перекладу; знання методів забезпечення ефективної писемної комунікації між співрозмовниками; знання ролі професійного перекладача і принципів професійної діяльності; уміння складати та поновлювати поняттєві схеми і термінологічні глосарії; уміння

використовувати джерела загальної та спеціальної інформації (словники, спеціалізовані журнали, доступні для широкого вжитку глосарії та Інтернет) для ефективного виконання завдання; володіння прийомами вивчення та перевірки загальної і галузевої термінології; знання процесів та процедур забезпечення якості, таких як перевірка та редагування перекладів.

Результати навчання (компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти)

Головною метою навчання є формування фахової компетентності перекладача, тобто сукупності знань, навичок та умінь, необхідних для здійснення перекладацької діяльності на фаховому рівні. Фахові компетентності перекладача ґрунтуються на п'яти складових. Білінгвальна компетентність включає мовну (тобто знання двох мов, у тому числі в контрастивному плані), а також мовленнєву (володіння ними у тих видах мовленнєвої діяльності, які задіяні у перекладі) субкомпетентності. Кожна із згаданих субкомпетентностей може, у свою чергу, бути розчленованою на відповідні складові. Вимоги до рівня білінгвальної компетентності у кожній з мов.

Екстралінгвістична компетентність включає усі знання, що виходять за межі лінгвістичних та перекладознавчих, тобто сюди відносяться будь-які фонові (енциклопедичні, тематичні, соціобікультурні тощо) і предметні (інформація щодо поняттєвого складу певної галузі людської діяльності та міжпоняттєвих зв'язках) знання.

Перекладацька компетентність включає знання загальних принципів перекладу, а також навички та уміння його здійснення – як базові (тобто необхідні перекладачу для здійснення усіх видів перекладу), так і ті, яких потребують лише один або кількох видів перекладу текстів відповідних стилю та жанру. До перекладацької компетентності входять також інструментальна (використання документальних та технологічних ресурсів, що мають відношення до роботи перекладача) та дослідницька або пошукова (здатність швидко знайти інформацію, необхідну для розв'язання перекладацьких завдань) субкомпетентності. Вимоги до рівня перекладацької компетентності у кожному з видів перекладу.

Особистісна компетентність включає психофізіологічний компонент (когнітивні, психомоторні та поведінкові механізми – пам'ять, увагу, психологічну стійкість, критичне відношення тощо), морально-етичну субкомпетентність (почуття відповідальності за якість власної праці; об'єктивність та надійність; скромність, ввічливість, дотримання конфіденційності), субкомпетентність самовдосконалення (готовність та потреба у постійній самоосвіті та розвитку), а також фахово-соціальну субкомпетенцію (прийоми та норми спілкування у професійному середовищі, уміння пропонувати свої послуги на ринку праці, укласти договір на виконання перекладу, співпрацювати з фахівцями у відповідній галузі тощо).

Стратегічна компетентність – інтегроване уміння перекладати, що ґрунтується на координації решти компетентностей у процесі здійснення перекладацької діяльності.

Викладацькі компетентності: Здатність організувати свою діяльність відповідно до наявних умов навчання, самостійно визначати і застосовувати ефективні стратегії оволодіння іноземною мовою, критично оцінювати власний навчальний досвід і навчальні досягнення та визначати шляхи їх удосконалення, уміти застосовувати нові знання в різноманітних ситуаціях спілкування. Здатність продемонструвати уміння створювати письмові мовленнєві висловлювання різних типів і жанрів у межах запропонованих сфер і тем, а також на основі почутого, побаченого, прочитаного і з власного життєвого досвіду, доречно використовуючи відповідні мовні засоби, висловлюючи власне ставлення та обґрунтовуючи власну думку про предмет спілкування.

Здатність розуміти широкий спектр довгих і складних текстів, розпізнаючи тонкі стилістичні прийоми та значення, передані як імпліцитно, так і експліцитно.

Програмні компетенції

Загальні: • Здатність до безперервного та актуального навчання.

- Знання та розуміння предметної області, професії.
- Уміння знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різноманітних джерел
- Уміння розпоряджатися часом.
- Здатність генерувати нові ідеї.
- Уміння застосовувати знання на практиці.
- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Уміння проводити дослідження на відповідному рівні.
- Уміння працювати в міжнародному контексті.
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність діяти з урахуванням соціальної відповідальності.
- Здатність працювати автономно.
- Здатність адаптуватися та діяти в нових ситуаціях.
- Уміння оцінювати та керувати якістю виконуваної роботи.
- Уміння мотивувати людей та досягати спільних цілей.
- Уміння працювати в команді
- Уміння толерантно відноситися до людей.
- Уміння розв'язувати проблеми та допомагати іншим.

Фахові (предметні):

Теоретичні

- Знання теорії перекладу у діахронії та синхронії; знання теорії викладання перекладу у вищій школі та володіння його методами й прийомами

Практичні

Усний переклад

- Знання змісту процесу усного одностороннього та двостороннього перекладу; знання стилістичних реєстрів і способів їх переносу з однієї мови до іншої.
- Уміння точно і швидко передавати фактичну інформацію і точку зору автора мовою перекладу протягом усього завдання, перефразовуючи значення складних термінів або фраз, якщо не існує точного еквівалента у мові перекладу.
- Уміння: ефективного здійснення послідовного перекладу, а також перекладу з аркуша із додержанням вимог до зовнішнього аспекту мовлення перекладача (гучність, чіткість вимови, належне інтонаційне оформлення, відсутність повторів та невмотивованих пауз); забезпечення ефективної комунікації в усному перекладі; здійснення адекватних дій у випадку переривання комунікації з причин часткового нерозуміння змісту тексту оригіналу, емоційної напруги, розташування перекладача, поведінки мовця тощо.
- Знання галузі та способів взаємодії із фахівцями у цій галузі; знання способів використання технічних засобів, уміння їх застосування та усунення технічних проблем; уміння застосування перекладацького скоропису у послідовному перекладі, якщо це необхідно.

Письмовий переклад

- Знання змісту процесу письмового перекладу; знання стилістичних реєстрів і способів їх переносу з однієї мови до іншої.
- Уміння провести доперекладацький аналіз для визначення ступеня його складності, прогнозування необхідності проведення досліджень, поглиблення знань та умінь до та під час перекладу, складності змісту, мовних та перекладацьких проблем, необхідності адаптації тексту перекладу із врахуванням культурних особливостей адресатів та закінчення роботи в установлені терміни.

- Уміння створення текст перекладу, який точно відбиває загальні тип, мету, зміст і функцію; має точно відбивати оригінал, стиль, відношення (автора) та інтонацію, поняття, фактичну інформацію й точку зору (автора), культурні звичаї та стиль, роль та намір автора щодо його взаємозв'язку з читачами; переклад має відповідати параметрам замовника, таким як галузь та вимоги до врахування особливостей сприйняття ТП адресатами, а також таким як визначений замовником ступінь наближення ТП до ТО; виконання перекладу якісно і в обумовлений термін.

- Здатність застосовувати навички (встановлення значень невідомих лексичних одиниць, конверсії, лексичних, граматичних та лексико-граматичних трансформацій, передачі фразеології, переносу значення мовних форм) та уміння для ефективного досягнення мети перекладу.
- Уміння редагування за такими параметрами як відповідність ТП обраній стратегії перекладу; адекватність передачі інтенції автора ТО; врахування розбіжностей автора та адресатів; додержання логіки і послідовності викладу в ТП; адекватність мовного оформлення ТП мовним та мовленнєвим нормам мови перекладу; адекватність ситуації, в якій ТП буде використовуватися; правильність способів і методів перекладу; правильність вживаної термінології; адекватність передачі жанрових та дискурсивних характеристик в ТП; відповідність оформлення ТП вимогам замовника.

Викладацькі компетентності

- Уміння викладати навчальний матеріал з іноземної мови правильно з граматичної точки зору і ефективно у методичному плані.
- Уміння на базі знання граматики розуміти та критично інтерпретувати усі форми писемного і усного мовлення та підтримувати високий рівень граматичної правильності.

- Уміння використовувати лексичний мінімум, що охоплює максимальний тематичний спектр; уможливує вільне володіння широким лексичним репертуаром, що дозволяє долати важкі місця шляхом перефразування.

- Уміння висловлюватись швидко і спонтанно без помітних утруднень, пов'язаних з пошуком засобів вираження.

Програмні компетентності

Загальні:

- Чутливість до соціальних конвенцій (правил ввічливості, норм, які регулюють стосунки між поколіннями, статями, класами та соціальними групами).

- Гармонійний розвиток особистості як суб'єкта демократичного суспільства

- Уміння конструктивно взаємодіяти з провідними структурами.

- Здатність працювати з урахуванням сучасного рівня розвитку науки.

- Уміння орієнтувати теоретичні знання на практичне застосування у реальному житті.
- Уміння аналізувати професійні ситуації, приймати рішення і діяти у правовому полі.
- Здатність урахувати необхідність міжетнічної толерантності та поваги до представників інших культур у рамках своєї національної самобутності.

- Уміння поєднувати інформацію професійної підготовки і ціннісні орієнтації та уміння життєдіяльності в сучасному співтоваристві.

- Знання про організацію економічної основи життя суспільства і розуміння особливостей співпраці у міжнародних організаціях і колективах.

- Уміння усвідомлювати закономірності та взаємозалежність сучасного економічного і соціального розвитку країн.
- Уміння сприймати інші культури, розуміти їх подібність та відмінності.

Професійні:

Усний переклад

- знання специфіки перекладу з аркуша, послідовного та синхронного перекладу, методів визначення типу завдання та труднощів його виконання, потреб замовника та адресатів; методів

забезпечення ефективної комунікації між співрозмовниками; знання ролі професійного перекладача і принципів професійної діяльності, зокрема, необхідність повідомлення будь-якої інформації, яка може перешкоджати професійному виконанню перекладу.

- уміння перекладати смисл, а не формальний аспект у межах галузевого та інших сфер перекладу.
- знання понять та термінології, що використовуються для аналізу компетентності усного перекладу: складання глосаріїв, вибір виду усного перекладу для конкретних потреб, аналіз помилок, сегментація ТО і використання механізму відставання у синхронному перекладі.

- знання методів аналізу та оцінки власної готовності до виконання конкретних завдань та якості їх виконання.

- усвідомлення необхідності, неупередженості, чесності і професійності, збереження конфіденційності інформації, поважання етичних принципів та принципів діяльності осіб інших професій.
- уміння вести переговори щодо укладання контрактів на переклад.
- уміння пояснити замовникам власну роль, прибувши на робоче місце.

- уміння професійно користуватися технічними засобами (мікрофон, телефон, будка перекладача тощо).

- уміння адаптувати стиль власного спілкування до оточення та відповідно до наявності технічних засобів.
- володіння прийомами вивчення та перевірки загальної і галузевої термінології.

- знання стратегій розширення власних знань і умінь, а також можливостей безперервного фахового розвитку (складання фахових іспитів, курси перепідготовки, робота з літературою, самонавчання).

Письмовий переклад

- уміння створення текст перекладу, який точно відбиває тип, мету, зміст і функцію ТО, стиль, відношення (автора) та інтонацію ТО, поняття, фактичну інформацію й точку зору (автора), культурні звичаї, роль та намір автора щодо його взаємозв'язку з адресатами.

- уміння забезпечити відповідність ТП параметрам замовника: галузь, вимоги до врахування особливостей сприйняття ТП адресатами, визначений замовником ступінь наближення ТП до ТО тощо.

- уміння складання поняттєвих схем, перекладацьких приміток і знання умов їх застосування.

- уміння анотативного та реферативного перекладу: осмислення ТО (виділення головної інформації), його смислове згортання та мовленнєва компресія.

- володіння прийомами вивчення та перевірки загальної і галузевої термінології.

- уміння використовувати джерела загальної та спеціальної інформації для ефективного виконання завдання.

- володіння електронними текстовими форматами, що поширені серед замовників

- володіння прийомами вибору, оцінки та вживання необхідного перекладачам програмного забезпечення.

- знання техніки безпеки щодо використання відповідного устаткування та методики встановлення і усунення технічних проблем з ним.

- методи та програмне забезпечення для накопичення, зберігання інформації та забезпечення доступу до неї.

- знання процесів та процедур забезпечення якості (редагування та критика).

- стеження за літературою та іншими джерелами, що містять інформацію, яка має відношення до перекладу чи відповідних галузей.

- уміння ефективно спілкуватися з клієнтами, колегами та компаніями, що спеціалізуються на перекладі.
- уміння вести переговори щодо укладання контрактів.

- маркетингові уміння знаходити нові замовлення, якщо перекладач працює як приватний підприємець.

Викладацькі компетентності

- Знання та здатність користуватися граматичними ресурсами мови.

- Наявність навичок ідентифікації та створення складних граматичних конструкцій.
- Здатність складати та перекладати граматично правильні конструкції.
- Здатність усвідомлювати і контролювати організацію змісту тексту іноземною мовою.
- Здатність організовувати речення для передачі значення іноземною мовою текстів з різних галузей знань досить складного характеру.
- Знання і навички використання граматичних елементів, категорій, структур і процесів.
- Розуміння дискурсу, злитності та зв'язності, ідентифікації типів і форм текстів.

Можливості подальшого навчання Аспірантура – 19.02)% - “германські мови”, міждисциплінарні програми, близькі до філології (педагогіка, психологія, соціологія, комп'ютерні науки і т.ін.), а також можливість здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх до продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення з подальшим набуттям компетентностей з розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворюючих знань та прогресивних технологій.

Навчання, система оцінювання та стиль викладання: – опис основних підходів, методів та технологій, передбачених програмою: практичні заняття в малих групах, лекції, семінари, самонавчання, самостійна робота на основі підручників та конспектів, консультації із викладачами, практика у середніх навчально-виховних закладах, перекладацька практика;

- методи оцінювання: оцінювання проводиться на різних етапах упродовж усього курсу навчання і охоплює вступне, поточне, рубіжне та підсумкове оцінювання. Важливого значення набуває оцінювання самостійної роботи та само оцінювання.
- Форми оцінювання: письмові та усні екзамени, заліки, тести, контрольні роботи, усні презентації, есе, поточний контроль, звіти з практики, державні екзамени.

Система атестації здобувачів вищої освіти

Оцінювання проводиться на кожному етапі упродовж усього курсу навчання й охоплює вступне, поточне, рубіжне та підсумкове оцінювання. Важливими є оцінювання самостійної роботи та самооцінювання. Форми оцінювання: письмові й усні екзамени, заліки, тести, домашні та контрольні переклади, рольові перекладацькі ігри, презентації, поточний контроль, звіти з практики, захист дипломної роботи, державний екзамен.

Курсова робота – 2 семестр, диференційований залік

Практика (без відриву від навчання) – 3 семестр, диференційований залік

Практика (з відривом від навчання) – 3 семестр, диференційований залік

Державний екзамен з англійської мови та перекладу

Державний екзамен з німецької мови та перекладу

Дипломна робота – 3 семестр